

ni, hogy a születés igazából a végítélet elfogadása. Hogy a tudat csak egyetlen biztos pontot ismer: a halál fogalmát.

A kilátástalanságtól való félelemben a jövőnek, Vica generációjának sincs lehetősége valódi felejtésre. A kislány Edit néni, Edu és Vera életét éli tovább ugyanolyan álomszerű, bénító hétköznapiságban. Vica is az emlékezés foglya marad. Ő is akváiumi lényként törődik bele az üvegfalak statikus végérvényességébe. Az érzékelt határoknak keres értelmet ahelyett, hogy lebontaná ezeket. Ő is áldozat marad mindaddig, amíg azt hiszi, hogy a személy és közösség szabadsága csak a tehetetlenség átlátszó közegében oldódhat fel, üvegfalak között.

Balla Ilona

EPOSZ, TÖREDÉK

SZÁVAI GÉZA: *HARMINCDEKÁS PISTIKE SZÍNHÁZI RUHÁJA.*
TÖRTÉNETEK. PONT KIADÓ, BUDAPEST, 2017.

A kötetben olvasható tíz történet lényegében mindegyike töredék. Ha a Szávai életművet nézzük, bármelyik alapja lehetne egy-egy Szávai-regénynek, hosszabb elbeszélésnek. Van közöttük egészen rövid, pár soros (*A Humán árhipelág* című fejezet darabjai) és kikerekített, hosszabb elbeszélés (amilyen a címadó írás), van korábban, a hetvenes években született (a balladás hangvételő *Kőműves Kelemen* emelkedik ki), és van egészen friss, mai hangulatú (*Az eltűnt csecsemők*), mint ahogy műfajilag is sokszínűek a kötet darabjai, a forgatókönyvtől (*Tűzások*) a dokumentarista, riportszerű elbeszélésig (*Mozgólépcsők*) lehetne töredékességüket kikerekíteni.

A töredékesség főképp a *Jelenlét* című fejezet írásaiban jelenik meg teljesen is, a korábbi szövegek csupán a kötet szerkezetében kapják meg a korábban csak lappangóan meglévő torzó állapotukat. A hiányt. A ki nem mondott igényt, hogy olyasmiről szóljanak, ami eddig kimaradt az „irodalomból”. Az eltűnt csecsemőkről, a meg nem születettekről, a hiányról. De nem népesedéspolitikai szempontok szerint. Nem fellengzős közhelyek szintjén. „A kontár istenektől származó kontár-isteni szikrával megáldott

írók rémisztő történeteit olvasva is megdermeszt az az embertelenül egyoldalú, állati önzésről árulkodó tudatvilág. Az emberiség istenecskéinek és írócskáinak agyacsájában a gond nem csap át az adott test partjain túlra, mely testnek két alapvető funkciója az önfenntartás és a fajfenntartás. (...) Az emberiség irodalma az önfenntartás (mélységes önzést árasztó) irodalma.”

Merész írói program kilépni ebből az önzésből, és megírni a tágasság univerzumát. Megírni az emberiséget, amint kiválik önnön büvköréből. Többféleképpen is az: vajon nem veszne el minden fogódzó, miáltal az író belerokkanna a mondatok ürességébe? Illetve lehet-e tudósítani onnan, abból a világból, ahol a szavak egészen másképp hangzanak el, mert jelentésükben tulajdonképpen ismeretlenek.

Szávai a töredékességben meglévő lehetőségekkel él. Az itt elbeszélte történetei törött üvegcserepek: élesek, csillogók, felszínükön a világ tükröződik. Vakok, pontosabban a vakság burkában leledzenek, ahogy a csecsemők vagy ahogy a nagy eposzszerező, Homérosz. A harmincdekás Pistike vagy a születés fátumát beteljesítő Kómúves Kelemen vagy a mítosz lüktető vérével az életet bemocskoló Pilátus vagy a reménytelenségébe belefásult Öregasszony, aki a vaksága révén látja meg a láthatatlant. Visszatalálni a csecsemő-lét iszonyatos tágasságába, ezt kísérelik meg a kötet írásai. Azért iszonyatos, mert folytonos küzdelem, emberfeletti küzdelem. És túl van a testen. Fájdalma a keletkezés fájdalma. Szintiszta filozófia, miközben át van itatva a néma kiáltás kínjaival. „Van-e ennél hatalmasabb, mindenkit érintő történelmi történet?” – teszi fel a kérdést az *Invokáció* című „töredék”. És igenlő válasza egyben az írói szándék megvallása is: „előbbutóbb, folyamatosan összehordjuk ezt az eposzt, minden kellékével, megkeressük, felkutatjuk évezredek töredékeit. / És hozzáírjuk a magunkét.”

Ha a Szávai-életművet nézzük, még inkább érzékelhető ez az írói szándék. A Szávai-műveket kiadó Szávai-kiadó, a Pont jóvoltából minden évben rendszeresen érkeznek az újabb és új köntösben és kontextusban megjelenő régebbi könyvek, sziporkázó sokszínűségben. Valóban, az úton szétszórt üvegszilánkok egyértelmű metaforája lehet ennek az életműnek. Talán abban is, hogy olykor kiválasztva és felemelve egy-egy szilánkot, kinevezzük a legpompásabb darabnak. Mint ahogy ebben a kötetben a *Mozgólépcsőkkel* tesszük. Arról szól, hogy Szávai Géza és Szávai Eszter „megmenekül”. És hogy mitől és hogyan, ezt mondja el a történet. Illetve azt, de ez már inkább csak következtetés, hogy a történet maga lesz a történetben szereplők megmentője. Ehhez azonban sejtenünk, tudunk, pontosabban tudomásul kell vennünk, mi történik velünk.